

מוכיח כי הדברים שהושמו בפי החוזרים

מאסר והחרמת הספינה. היום היה כאן עורר-הדין שלנו, שהוא אחד מעורכי-הדין הגדולים בתורכיה; הוא אמר שאם הוא לא מצליח לשחרר אותנו תוך שלושה שבועות הוא מתפטר מהמיקצוץ. תוך מזה מהשנה שנתנו לנו כבר, ישבנו ששה חודשים ובי מיקרה הגרוע ביותר יש לנו עוד ששה. אבל זה לא בא בחשבון. עורר-הדין נשבע לנו על האולקוס שלו שאם תוך חודש לא יוציא אותנו, הוא נעשה למאלף-כלבי-סיר-חיות...

כאשר השופט גמר להקריא לנו את פסק-הדין ודן אותנו לשנת מאסר, וראינו כמה התנהג איתנו יפה, רצינו לשיר את ההימנון התורכי ואחר כך את התיקוה ואת ההימנון היפני וגם את המרסייז. אבל לא עשינו זאת מסיבות ידועות.

★ ★ ★

את המכתב הזה אני כותב מעירה-אבירה, אנקרה. העבירו אותנו לכאן מכי חן שביקשנו מהציר שלנו להעבירנו למקום יותר אנושי וקרוב לצירות. ישנם כאן כבר דברים טובים. כלנו גרים בחדר אחד, עם מיטות. החדר אומנם קטן אבל יש לנו שולחן, תנור-חימום וקיבלנו מיוזנות חד-שים. פעם בשבוע יש קולנוע ואנחנו משח-קים מישחקים. מצב-הרוח יותר טוב. אנחנו נמצאים בקרבת הצירות ועושים הכל כדי לשחרר אותנו. היום בא אלינו ראובן, הש-ליח של הצירות המטפל בנו, והוא אמר שהכל מתקדם יפה. אז ביקשתי ממנו שיביא לי תחתונים ארוכים וגופיה עם שרתולים וגרביים. תוך שעתים הביאו לי. יש לנו כאן משרת פרטי שמונה על ידי מנהל בית-הסוהר לשבת בחדר שלנו מהבוקר קר עד הערב, נקות אותו ולהביא לנו אוכל. הוא צריך לעשות הכל ואנחנו לא רגילים למשרתים, או כשהוא בא אנחנו אומרים לו: תשב, ונותנים לו סיגריה לעש-ן. אז הוא אומר שאם הבוס יראה אותו יושב ומעשן לידו יתן לו מכות. אתמול בערב המיטכן קיבל מכות. אמרנו לו ללכת לישון בשבע, אז הוא הלך והבוס תפס והיכה אותו.

יש כאן בכלא טיפוס שמדבר אנגלית, צרפ-תית וגרמנית, ועוד כמה שפות. הוא משר-ב. הוא היה קצין בצבא הגרמני ומספר איך הרג יהודים וזאת מיצחה לצחוק עליו. הוא יושב בגלל רצח אשתו. לפי דבריו, בא אליו האלוהים ואמר לו: „אחת מהשתיים, או שאתה הורג את עצמך או את אשתך.“ אז הוא הרג אותה. ואז אין יותר כוכבים בשמים. הוא בא אלי ואמר: „נכון, שאין כוכבים בשמיים?“ אז אני אומר לו: „נכון, מפני שעכשיו צהרים, אבל בערב יהיו.“ אז הוא אומר שזה שקר מפני שעם אשתו מתו כל הכוכבים. כשסיפר לנו שהיה נאצי והרג יהודים, אז אנחנו חושבים שבכל זאת יש אלוהים בשמיים — מפני שהוא השתגע.

★ ★ ★

אפריל, 1960 מכיחן שאני יודע ש-ב-קרוב אחזור, אני רוצה לבקש ממך, (המשך בעמוד 21)

וקורא עד שנמאס לי גב לקרוא. אני חושב רק על הרגע המאושר בו אצא מכאן. אך מה התועלת, אם השופטים מתנכלים לנו. דופקים אותנו בגלל זה שאנחנו יהודים. גם כאן לא אוהבים ביותר את היהודים וזו הסיבה לדעתי שעושים לנו צרות. מה צירות כל הזמן רק מבלפים אותנו ואחריו כל משפט אומרים שהפעם יעשו הכל ואי-גם עושים כלום.

לא רציתי לכתוב לך עד כה אבל צייסנו לעשות כאן שביתת-רעב. והתוצאות: לא היל איכפת להם שאנחנו לא אוכלים והחב-רה לא יכלו להחזיק מעמד, ולכן הפסקנו אזורי חמישה ימים. לא האמנתי שאוכל ל-צום, אבל אני וסטיפן המכונאי היינו היח-דים שהצלחנו להחזיק מעמד.

★ ★ ★

הצירות מנסה את כל מה שאפשר לעשות כדי לשחרר אותנו. דיברו אפילו עם השופט הכי גדול כאן, הוא אדם שנמצא בבית ספר לשופטים באנקרה וכל השופטים הם התלמידים שלו לשעבר. ביקשו ממנו לבוא הנה ולהתערב לטובת שיחרורנו. אבל ברגע האחרון מת לו איוה קרוב-משפחה והוא לא יכול היה לבוא.

★ ★ ★

עוד חמישה ימים אנחנו שוב ניג-שים למשפט. אם הפעם לא ישחררו אותנו, אז כשאני משתחרר וחוזר הביתה יש בדעתי לא רק להתחיל בהיים חדשים, אלא-אולי להסתלק מהארץ. אני רואה שאנ-נו כבר חמישה חודשים והממשלה לא באה לעזרתנו באופן ממשי. למען הארץ נתתי את הכל, שירותי בצבא, עבדתי בעבודה חלוצית וסיכנתי את חיי ואת בריאותי. אם הארץ לא יכולה להבטיח את החופש של אזרחיה ולפעול למען זה, אז מוטב לגור בתורכיה. אני לא פושע ולא חסאתי, לא חסכתי כוח ומרץ. בן-גוריון אומר תמיד שהארץ נבנית בזכות העובדים החלוצים ועכשיו, כשאני כאן, כבר לא מכירים אותי, עוזרים לי רק באוכל וסיגריות — אך למען השיחרור לא עושים כלום.

★ ★ ★

היום היה לי יום קשה מאוד, כי הייתי צריך לשכב כל היום עם השמי-כה על הפנים שלי. ואם תשאלו למה, זה משום שהעיניים שלי הוליו דמעות ולא יכולתי לעצור בעדן. כך זה נמשך כל היום. כשאני הולך לישון, אני מצליח להרדם רק מאוחר וכשאני מתעורר, שואלים אותי החברה למה בכיתי בשינה, ואני לא מאמין שבכיתי, וכך זה קורה לילה לילה. בקשר לקרחת — זה נכון שעשו לנו עוד פעם קרחת. זה היה לפני כחודש, אבל עכ-שיו גדלו השערות שלי והן יותר יפות מקודם. אני והחברה לא רצינו להסתפר, אז רצו להפחיד אותנו והכניסו אותנו לצינוק לשעתיים.

★ ★ ★

מרץ, 1960. בשעה טובה ומוצלחת נס-תים כאן המשפט שלי. קיבלנו שנת

אסירי כלא סליקה, בו ישבו דיני-סנונית, מרפים השימחה בשנת-שנות להם על החנינה הכללית. בצד ימין, בחולצות משבוצות, נראים מתי רונצוויג ורפי פלדי.

בשורת החנינה בכלא

לא יפליג / וזאתה בודדה הוא יותר לא יסאיר.

★ ★ ★

ינואר, 1960. היום שלחו לנו מהקונ-סוליה קצת עתונים. רק חבל שרובם באנגלית, ויתרם הם הצופה ושערים. עת-נים דתיים שלא כל כך מעניינים. אנחנו גם משחקים קצת בשחמט.

קראתי כאן באיוו חוברת שטוב לתת ל-תינוק לאכול דבש, לא הרבה, לפני שהוא יושן. זה עושה לו קיבה קלה והעור נעשה יפה ובהיר. חבל רק שאני לא יכול לראות אותו. קבלתי את המכתבים שלכם מלפני המשפט. אתם חושבים כל פעם שישחררו אותנו. זו טעות שאתם חושבים כך, ומי שאומר לכם את זה הוא פושע וגורם לעי-נויים שלנו. מרגו, שום כוח בעולם לא יוציא אותנו מכאן אם לא תהיה התערבות ממשלתית. אחרת נרקב כאן עד בוא המשיה.

האם זה בטוח שכאשר אחזור תהיה לי עבודה בבית-החרושת של אבא? איך שלא יהיה, אני בדין יותר לא עובד. אמצא לי עבודה עליי-הבית וכל הזמן אהיה רק איתך ועם התינוק. נשחק משחקים ואני אלמד אותך לשחק שחמט. זה מישחק יפה.

★ ★ ★

האסירים שיושבים כאן לתקופות ארוכות מתפרנסים בעצמם. אחד מוכר שישליק ואחד מוכר תה, כל אחד עושה משהו. בקיצור, זה שמוכר תה עשה עסק עם מוכר השישליק שישים יותר מלח על הבשר, כדי שנהיה צמאים ונשתה יותר תה. תפסנו את הפאסנט ושניהם הפסידו. שותים קפה. נותנים לנו קפה בספלים קט-נים מאד. כשאחזור הביתה אשתה טוגות קפה. נכון שהייתי קצת חולה ולא רציתי לכתוב לך. אבל לא היה לי כלום. בכל אופן היה לי קצת כאב ראש וזה עבר לי. מה שהר-גין אותי, שביקשתי שישלחו אותי לרופא ולא היה רופא, והייתי מאוד עצבני.

★ ★ ★

פברואר, 1960. היום היה אצלנו אב-רהם, הבחור ממרסין המתרגמן שלנו במשפט, אבל חדשות לא הביא. כל פעם שהוא בא, אנחנו מבקשים ממנו לטלפן ל-צירות, ולשאל מה העניינים, והוא תמיד מתחמק.

בזמן האחרון כפור, מתחת לאפס. היום ירדו אפילו פתיתי שלג. אני שוכב כל היום

עושים את זה. אז אנחנו אומרים שאנחנו דיגינים ולא יודעים פרטים על חקלאות. ביקשנו שלא יביאו לנו יותר ארוחת-בוקר. למה? מפני שכל בוקר היו מביאים לנו חמישה קילוגרם שישליק. ממש שיש-ליק מבשר כבש. לא היינו יכולים לגמור אפילו רבע. לכן ביקשנו שלא יביאו יותר. במקום זה אנחנו מבקשים מהשומר שיקנה לנו בחנות ביצים, גבינה, עגבניות ודבש. אנחנו חיים כאן כמו מלכים.

את הביצים אנחנו מסגנים כל בוקר על גחלים. את יודעת, זה יופי, גחלים. כש-אחזור הביתה, אעשה תנור קטן מפה, נקנה בשר כבש ונצלה אותו על ברזלים. אני מומחה לזה. את התנור אפשר לעשות יחד-שתיים. גחלים יש — שורפים קצת עצים. אבל זה טעים מאוד. ובכלל לא קשה לעשות את זה. תראי שאני אעשה לך, טוב, מותק?

★ ★ ★

השמתני קצת. בזמן האחרון קר ב-ה-חוץ ואין לי חשק להסתובב. אני נרק אוכל וישן ועושה קצת התעמלות בחצר. למדתי לעמוד על הראש ואעשה לך הצגות כשאח-זור, תראי כמה שאני עושה זאת טוב. כמו בן-גוריון.

★ ★ ★

דצמבר, 1959. כתבתי לך שיר ואני מקהה שימצא חן בעיניך:

הרחק מביתו הקטן, הצנוע / הרחק מ-אשתו ובנו הקטן / בכלא תורכי מסוגר על בריח / יושב וחושב הספן.

חושב על אשתו שהשאיר הוא בבית / על בנו הקטן שבינתיים נולד / והרבה גע-נועים בלבו הפצוע / מנוחתו מטרידים כל הזמן.

זוכר בעברו, כשאין לו מנוח / בעבר שחלף לא מזמן, / כתייל התאהב בחיילת / ורחש לה הרבה אהבה. / וביום מאושו ונפלא / הוא טבעת לה ענד בחופה.

הגורל, יום אחד, התאכזר / ואת עצמו הוא בכלא מצא / הרחק מאשתו המתוקה שחיכתה לו / ומבנו שטרם ראה.

הוא רואה בלילות כוכבים ברקיע / ויר-דע לבטח שאותו הרקיע / גם על יקיריו הוא מופיע / ותיקוה בלבו מונחת / ש-יראו בקרוב הרקיע שוב ייד.

שישובו אותם הימים היפים / כשביחד היו כה מאושרים / ונשבע הוא לאשיתו האהובה, המחכה / שיותר בימים רחוקים

המשה דיני סנונית יורדים מסוס, ארקיט שהביאם מקפריסין לישראל. משמאל לימין נראים: רפי פלדי, רבי-חובלה של סנונית, מאיר שרעבי, סטיפן שפילמן, מתי רונצוויג ובנו ויהודה כהן.